

A házi berkenye szlovákiai elterjedése

ifj. Bakay László, Paganová Viera, Miroslava Maceková

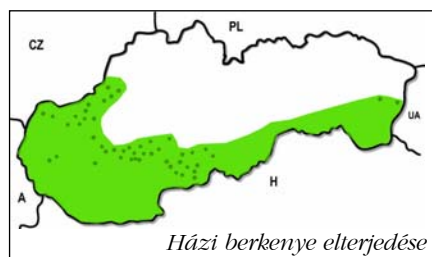
Szlovák Mezőgazdasági Egyetem Nyitra, Kertészeti és Tájmérnöki Kar

Házi berkenye

www.azevfaja.hu

A házi berkenye szlovák elnevezése oskoruša, ozgoruša vagy jarabina oskorušová. E ritka, de Szlovákiában nem védett faj elterjedésével a Felvidéken többen foglalkoztak: Bencat' (1995), Paganová és Pagan (1998), Bakay (2007), Mokrán (2009), Maceková (2011) és Uherková (2013). A házi berkenye elterjedésének északi határát a Moesz-vonal jelenti Szlovákia területén. Ezt a vonalat Trencséntől, Nyitrán, Bakabányán, Korponán, Poltáron, Rozsnyón, Kassán át egész Vinnaig lehet a térképen elképzelni. Ettől a vonaltól északabbra házi berkenyét csak elvétve találhatunk, főleg antropogén jellegű ültetésekről beszélünk. Lehet azt is állítani, hogy a házi berkenye és a szőlő termesztése kéz a kézben jár. A feltérképezett példányok jelentős része erdei környezetben kívül található (95%). Jelentősen több erdei példány van feltérképezve a Fehér-Kárpátokban és a Korponai-fennsík déli lejtőin, csak azért, mert ez a terület alapo-

sabb vizsgálatnak volt alávetve. A házi berkenye 105-610 m tengerszint fölötti magasságban található, de a példányok többsége 200-350 m magasságban érzi legjobban magát. A hideg völgyekben nehezen találunk házi berkenyét, de főleg azért, mert a többi faj nagyobb növekedési-potenciállal rendelkezik. A házi berkenye kiszorult azokra a termőhelyekre, ahol a többi faj növekedése a vízhiány miatt gyengébb. A feltérképezett példányok több mint 80%-ban a délkeleti, déli, délnyugati kitettségű lejtőkön találhatóak meg. Az északi leőhelyeken a kitettség a déli lejtőkre szűkül. A házi berkenye igénytelen a talajföld minőségére. Szinte minden talajban megtalálható, az extrém alacsony és magas pH-értékkel rendelkező talajokon kívül. A házi berkenye előfordulását Szlovákia területén klimatológiailag így lehetne jellemezni: a januári átlaghőmérséklet a leőhelyeken: -1,8°C tól -5,0°C, a júliusi átlaghőmérséklet: 16,5°C tól 20,0°C. A házi berkenye számára – a kalkulációk szerint – azok a termőhelyek az ideálisak ahol az átlaghőmérséklet 7,5-9,0°C és az átlagszapadék 610-700 mm. Növény társulási szempontból a házi berkenye a tölgyesekhez fűződik. Ahogyan a kultúrtájban a szőlőhöz, az erdőben a somhoz és a kocsánytalan tölgyhöz fűződik az év fája. A Szlovák Mezőgazdasági Egyetemen több kutatási projekt foglalkozott és foglalkozik a házi berkenyével. A szárazságtűrését kutatták. Az eredmények a pozsgásokhoz hasonló viselkedést tártak fel a házi berkenyénél ami a víz gazdálkodását illeti. A kutatás része a házi berkenye fenotípusok feltérképezése is Szlovákia területén. Itt próbáltunk figyelemre méltó gyümölcsformákat, erősen és gyengén növekedő példányokat, Venturia rezisztens példányokat identifikálni és szaporítani. Ennek a vizsgálat eredmé-

IDŐSPIRÁLT ÜLTETTEK ZALÁBAN

A ZALAERDŐ Zrt. idén egy rendhagyó faültetés keretében emlékezett meg a Föld Napjáról. A nagykanizsai Csónakázó-tónál, az egykori favártól keletre a Központ és a Kanihsai Erdészet munkatársai körkörösön, egyfajta időspirált létrehozva ültették el az „Év Fája” eddig kiválasztott fajait, egyebek mellett vadkörtét, magyar kőris, és az idei évben e címet elnyert házi berkenyét. A fák felismerését tábla segíti, melyen a magyar, illetve a tudományos (latin) elnevezés és az az évszám szerepel, amikor megválasztották az Év Fájának.

Föld napi programmal az erdő és a környezet védelmére szerették volna felhívni az emberek figyelmét. Azért ezt a helyszínt választották, mert a Csónakázó-tó és környéke kedvelt kirándulóhely, sokan megfordulnak itt, s bíznak benne, hogy nem csak elmennek majd a fák mellett, hanem szívesen időznek itt, mindeközben védik a terület tisztaságát, és adott esetben utána is néznek, melyik fajra mi a jellemző.

A társaságnak még egy programja zajlott a Föld Napján. Három időpontban a Zalaegerszegi Erdészet szakembere vezette túrán vehettek részt a természet barátai a 3,1 kilométer hosszú zalacsányi tanösvényen, melynek végállomásán emlékfát is ültettek. A megyei személgyűjtő akcióhoz a Zalaerdő Lenti erdészete is csatlakozott, az állami vállalat munkatársai és önkéntesei a teljes gazdálkodási terület mellett a térség két fontosabb közlekedési főútvonalára, vagyis a 86-os és 75-ös utak, illetve azok környezetének megtisztítását is elvégezték.

Forrás: Zalaerdő Zrt.

nyen Alsó Palojtán (Dolné Plachtince) látható, ahol a Gyömölcskutató Intézet és a Szlovák Mezőgazdasági Egyetem közreműködésével házi berkenye génbank jött létre, ahol a példányok fenológiai megfigyelését végzik. A génbankban 68 házi berkenye példányt található 11 leőhelyről. A jövőben szeretnénk erdészetileg érdekes fenotípusokat szaporítani és további szelekciónak alávetni. Ehhez jelenleg partnereket keresünk. 🌳